

індикатором состояния экономики. Выявлено, что паритетности является показателем свидетельствующий о выравнивании цен на внутреннем рынке по отношению к внешнему.

Научная новизна. Усовершенствована методологические основы определения индекса паритетности с учетом производительности производства продукции в сельскохозяйственных предприятиях. Обоснована роль и место индикатора паритетности для определения объемов государственной поддержки сельскохозяйственных товаропроизводителей.

Практическая значимость. Использование индекса паритетности позволит сосредоточить усилия сельскохозяйственных товаропроизводителей на повышении эффективности производства. Предложенная система ценообразования на входные материальные ресурсы и сельскохозяйственную продукцию предполагает использование индикатора паритетности.

Ключевые слова. Цена, промышленность, сельское хозяйство, паритет, эквивалентность, потенциал.

УДК 339.137.21:338.433

*Артимонова І.В.,
к.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту,
Білоцерківський національний аграрний університет*

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Постановка проблеми. Ефективне сільськогосподарське виробництво є вирішальною умовою забезпечення відтворювального розвитку аграрного сектора, виробництва конкурентоспроможної сільськогосподарської продукції для виходу на зовнішні ринки і гарантування продовольчої безпеки держави. Однією з основних проблем забезпечення конкурентних переваг вітчизняної сільськогосподарської продукції є невідповідність транспортної системи умовам, що склалися на світовому ринку, зокрема: низька конкурентоспроможність вітчизняних перевізників; недостатній рівень розвитку експортної транспортної інфраструктури та потужностей для зберігання швидкопсувної продукції. Безперечно, роль держави стає актуальною у підвищенні конкурентоспроможності аграрного виробництва і виходу вітчизняних експортерів продукції на зовнішні ринки, в умовах посилення міжнародної конкуренції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції є одними з найбільш складних і актуальних. Теоретичним надбанням є наукові праці вітчизняних вчених-економістів: В. І. Бойка, О. Ю. Єрмакова, М. В. Калінчика, М. Й. Малика, В. Я. Месель-Веселяка, П. Т. Саблука, Л. М. Худолій, О. М. Царенка, Ф. Ф. Шампрая, О. М. Шпичака, В. В. Юрчишина та ін. Однак, незважаючи на широкий спектр досліджень з даної проблематики, в науковому середовищі відсутня єдність поглядів з ряду проблем: якими методами визначається рівень і динаміка підвищення конкурентоспроможності та якими найбільш ефективними способами можна досягти поставлених цілей, враховуючи особливості вітчизняної сільськогосподарської продукції.

Постановка завдання. Метою дослідження є визначення пріоритетних напрямів підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції в умовах глобалізації ринку та обґрунтування зовнішньоторговельних перспектив вітчизняної продовольчої продукції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для визначення рівня конкурентоспроможності продукції на практиці застосовують різні методи, а вибір

конкретного методу залежить від специфіки продукту, обсягів доступної інформації, терміновості отримання результатів оцінювання, споживачів, ресурсних (зокрема бюджетних) обмежень тощо. В основу однієї методики оцінки конкурентоспроможності покладено концепцію конкурентних переваг, висвітлену в роботах Б. Баласа, Л. Скота, Т. Воллрата. Вони запропонували альтернативний набір показників конкурентоспроможності – індекс відносної експортної конкурентоспроможності (Relative Export Advantage Index – RXA), індекс відносної залежності від імпорту (Relative Import Penetration Index – RMP) та індекс відносних торговельних переваг (Relative Trade Advantage Index – RTA), які базуються на інформації про обсяги зовнішньої торгівлі та призначені в основному для міжнародних порівнянь, хоча їх можна використовувати і для визначення конкурентоспроможності окремих регіонів та розраховувати для окремого товару або товарної групи [1-3].

Індекс RXA визначають як співвідношення частки країни у світовому експорті певного товару до її частки у світовому експорті всіх інших товарів. Значення цього індексу інтерпретується таким чином: якщо він більше 1, то країна має порівняльні конкурентні переваги щодо експорту товару, який розглядається, якщо ж менше 1, то це вказує на конкурентні недоліки.

Індекс відносної залежності від імпорту є дуже подібним до індексу RXA, з тією лише різницею, що у даному випадку до уваги беруть імпорт. Якщо значення індексу RMP більше 1, то залежність від імпорту висока, якщо ж менше 1, то вона низька, тобто спостерігаються порівняльні конкурентні переваги.

При розрахунку індексу відносних торговельних переваг до уваги водночас беруть показники експорту. Додатне значення цього показника вказує на відносні конкурентні переваги даного товару в зовнішній торгівлі, а від'ємне – на відносні конкурентні невігоди.

Використання водночас показників експорту й імпорту при оцінці конкурентоспроможності стає дедалі важливішим з огляду на зростання обсягів внутрішньогалузевої торгівлі. Однак при оцінці та інтерпретації всіх трьох показників (індексів) можуть виникати труднощі за наявності істотних коливань між їхніми значеннями в різні роки.

Аналіз отриманих значень RTA дозволяє зробити висновок, що конкурентоспроможність тваринницької продукції значно нижча, ніж продукції рослинництва. Зокрема, з обраних для дослідження продуктів цієї галузі свинина, м'ясо птиці та яйця не були конкурентоспроможними на світовому ринку протягом усього зазначеного періоду, про що свідчать від'ємні значення індексу RTA та значення індексу RCA наближені до нуля.

Поряд із цим у динаміці по роках спостерігається значне зниження рівня конкурентоспроможності яловичини (рис. 1).

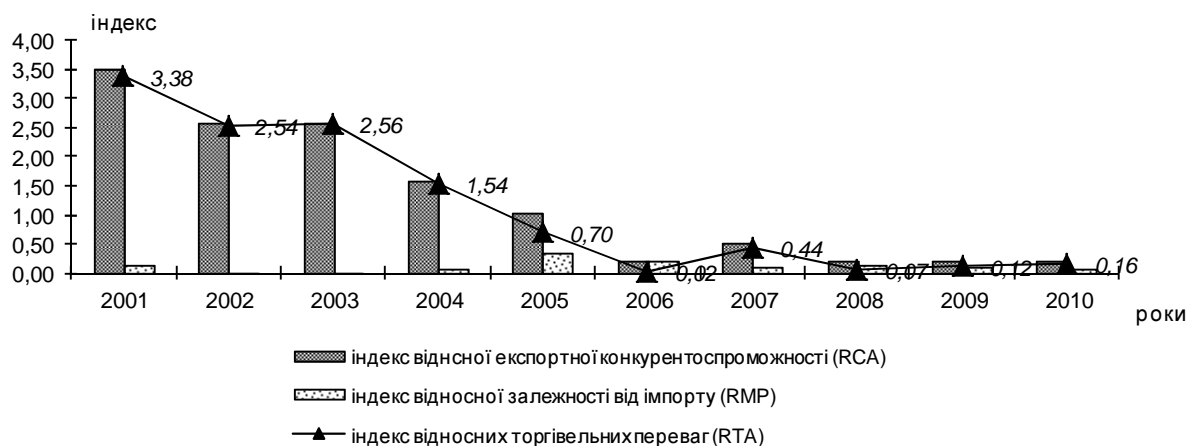

Рис. 1. Порівняльний аналіз індексів відносних конкурентних переваг яловичини
Джерело : розраховано автором

Найвищі порівняльні переваги на світовому ринку щодо продуктів тваринництва мають молокопродукти, частка яких у структурі експорту тваринницької продукції найбільша. Причому індекс відносних торговельних переваг для молока і молокопродуктів коливався від найбільшого свого значення 2,03 у 2005 р. до найменшого – 0,33 у 2009 р., проте протягом усього досліджуваного періоду був додатним (рис. 2).

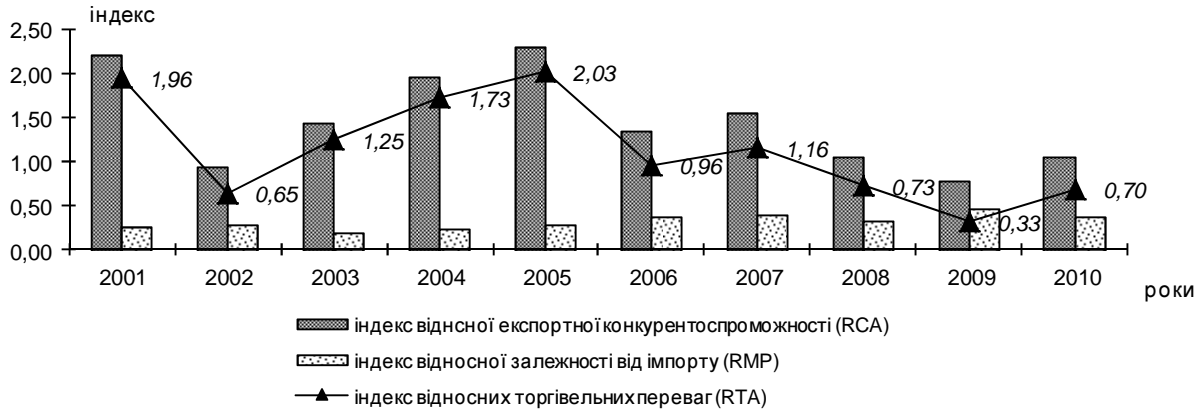

Рис. 2. Порівняльний аналіз індексів відносних конкурентних переваг молока і молокопродуктів

Джерело : розраховано автором

Варто відзначити, що найбільш конкурентоспроможним товаром є соняшникова олія. Виробництво її в Україні постійно зростає, на внутрішньому ринку вона практично витіснила іноземних конкурентів, збільшуються й обсяги українського експорту цієї продукції. За досліджуваний період соняшникова олія стала найбільш конкурентоспроможним товаром вітчизняного агропромислового експорту, а індекс відносних торговельних переваг даної продукції коливався від 21,99 до 48,92 (рис. 3).

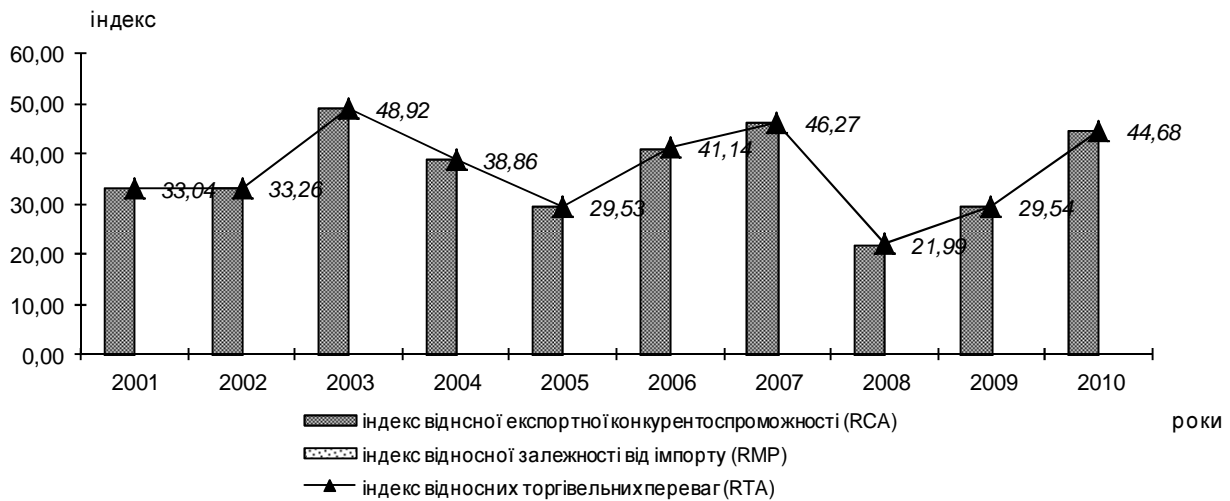

Рис. 3. Порівняльний аналіз індексів відносних конкурентних переваг олії соняшникової

Джерело : розраховано автором

У процесі дослідження виявлено високі показники індексу відносних торговельних переваг, які зумовлені експортною конкурентоспроможністю та практично відсутністю імпорту в Україну, щодо насіння соняшнику. Так, індекс RTA протягом досліджуваного періоду був додатним за винятком 2005 і 2008 років. Причому найвищим цей показник був у 2003 р., коли індекс RTA досяг 33,68. Однак в останні роки зростає імпорт сортового насіння соняшнику в Україну, внаслідок чого індекс відносних торговельних переваг мав широку амплітуду коливання і починаючи з 2004 року спостерігається тенденція до його зниження (рис. 4).

Як свідчать наведені дані рис. 5, то, починаючи з 2002 р., спостерігається значне підвищення конкурентоспроможності українського насіння ріпаку, що викликано зростанням попиту на цей вид продукції на світовому ринку та збільшенням його виробництва в Україні. Так, індекс відносних торговельних переваг насіння ріпаку зріс за останні роки з найменшого свого значення 0,16 у 2002 р. до 8,43 у 2010 р. (рис. 5), а індекс RCA – відповідно від 0,36 у 2002 р. до 9,24 у 2010 р.

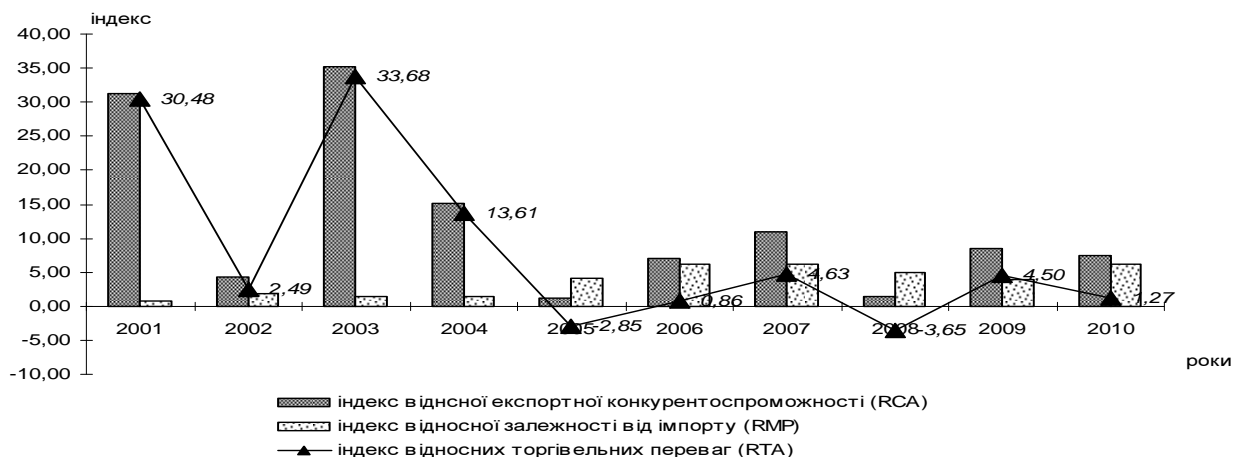

Рис. 4. Порівняльний аналіз індексів відносних конкурентних переваг насіння соняшнику

Джерело: розраховано автором

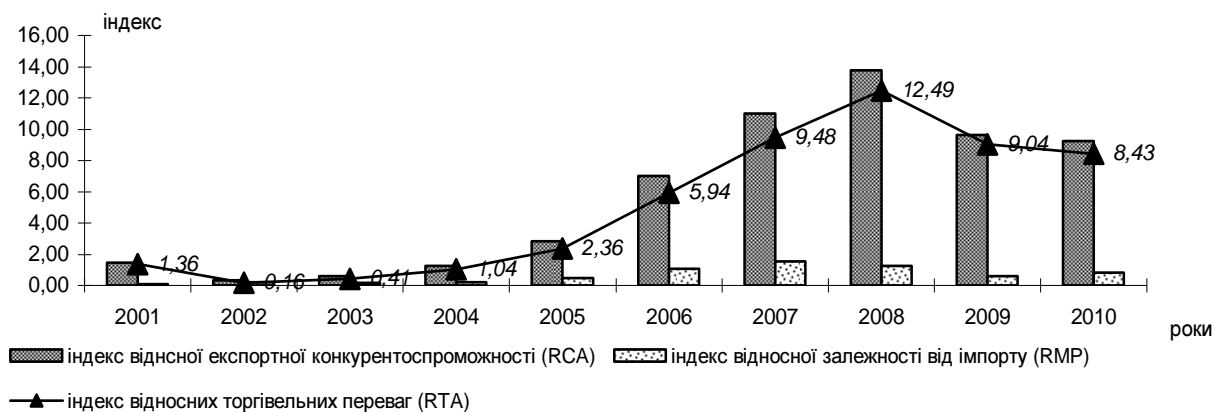

Рис. 5. Порівняльний аналіз індексів відносних конкурентних переваг ріпаку

Джерело: розраховано автором

Найбільш конкурентоспроможною зерновою культурою, вирощуваною в Україні протягом останніх десяти років, є ячмінь. Він посідає друге місце у вітчизняній структурі виробництва зерна, завдяки чому Україна вийшла в лідери світового експорту цієї культури. Індеси RCA та RTA для ячменю протягом досліджуваного періоду мали стабільно високі значення, тоді як індекс RMP наближається до нуля (рис. 6).

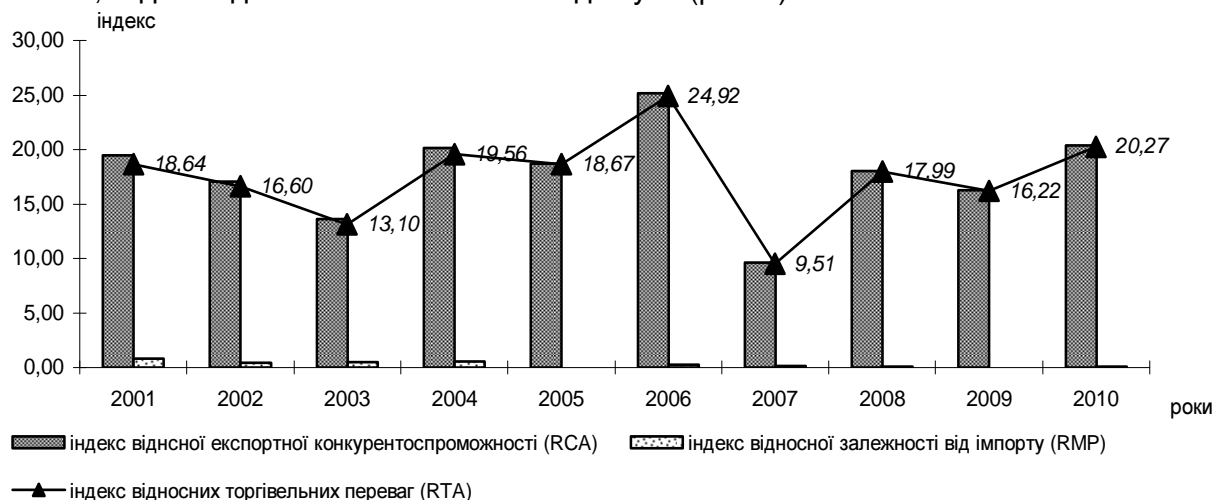

Рис. 6. Порівняльний аналіз індексів відносних конкурентних переваг ячменю

Джерело: розраховано автором

Встановлено, що впродовж періоду дослідження конкурентоспроможною була вітчизняна кукурудза, але значення індексу RTA для цієї культури є невисоким (найвищим індекс відносних торговельних переваг української кукурудзи був у 2009 р. і становив 4,53) (рис. 7).

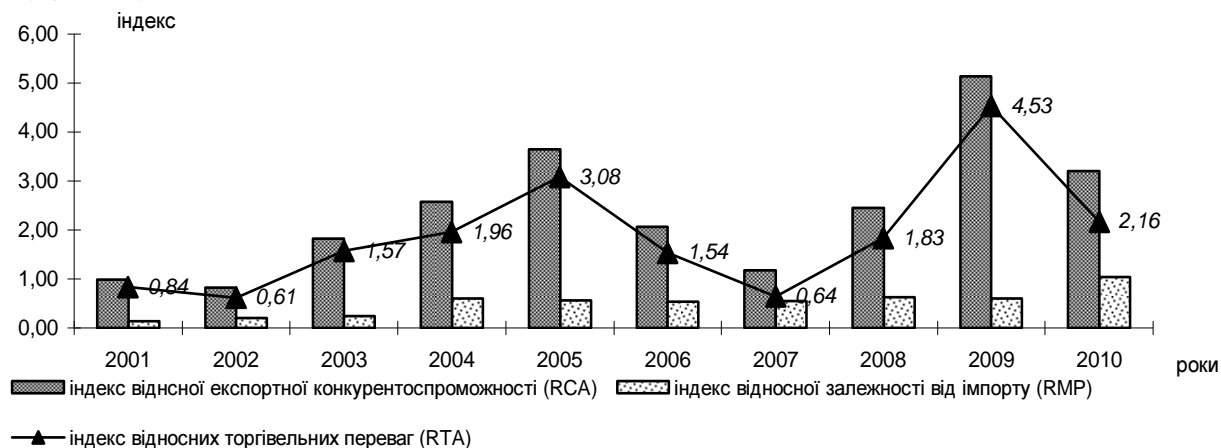

Рис. 7. Порівняльний аналіз індексів відносних конкурентних переваг кукурудзи
Джерело: розраховано автором

Найбільші коливання експортної конкурентоспроможності та відносних торговельних переваг можемо спостерігати по пшениці. Однак протягом досліджуваного періоду індекс RTA був додатним, за винятком неврожайного 2003 р., який характеризувався рекордно високим імпортом згаданої культури та значним перевищенням індексу відносної залежності від імпорту порівняно з індексом відносної експортної конкурентоспроможності (рис. 8). Постійні зміни індексів відносних конкурентних переваг зумовлені коливанням обсягів експорту цієї культури й імпорту її в Україну. Також для зернових характерна досить велика частка у світовому експорті. Найвищу конкурентоспроможність українська пшениця мала у 2002 р. (індекс RTA – 7,97) та у 2008-му (індекс RTA – 5,78).

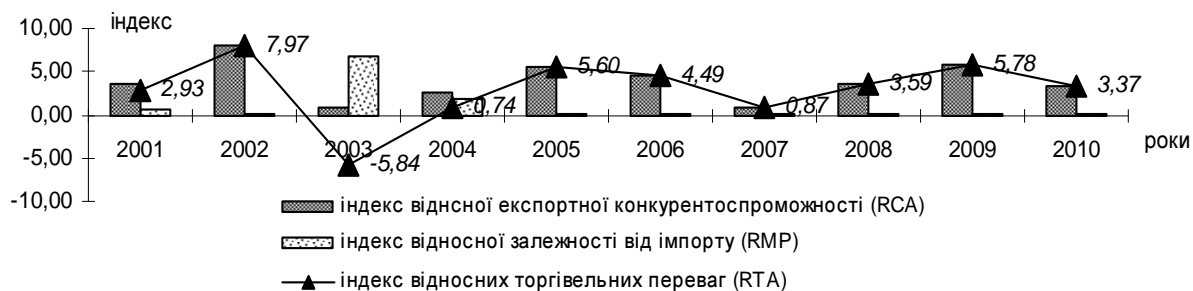

Рис. 8. Порівняльний аналіз індексів відносних конкурентних переваг пшениці
Джерело: розраховано автором

Безперечно, важливим каналом реалізації сільськогосподарської продукції є експортні продажі, де формується додана вартість. Так, додана вартість зерна при експорті на першому етапі (накопичення експортної партії в порту) формується із витрат на доставку зерна в порт, величина яких є сумою витрат на доставку його на переробку, а також вартості приймання зерна портовим елеватором і маржі постачальника зерна в порт.

У подальшому додана вартість зерна формується за рахунок витрат на оформлення необхідної для здійснення експорту документації, а також витрат на послуги порту – зберігання зерна до моменту відвантаження й власне відвантаження зерна на судно.

Включення агропродовольчого комплексу країни у світове господарство на основі активізації ЗЕД є позитивним чинником діяльності вітчизняних товаровиробників. Водночас існує ряд стримуючих чинників: по-перше, відсутня розроблена й офіційно затверджена зовнішньоекономічна стратегія, яка б визначила перспективні напрями розвитку

зовнішньоекономічної діяльності досліджуваної галузі, а також сильні та слабкі сторони вітчизняних товаровиробників, їхні можливості та загрози; по-друге, непослідовне й необґрунтоване використання механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності, зокрема, інструментів підтримки експортної діяльності, а також перспективних виробництв із значною доданою вартістю [4, с. 61]. Важлива функція держави щодо підтримки експорту практично не розвивалася і не фінансувалася внаслідок сприятливої кон'юнктури на ринках сировинних товарів, що забезпечує надходження валюти до країни, однак не стимулює проведенню активної експортоорієнтованої політики на ринках продовольчої продукції [5, с. 104]. По-третє, низький рівень інформаційного забезпечення зовнішньоекономічної діяльності. У нинішніх умовах необхідно запровадити нову систему вивчення і прогнозування кон'юнктури ринків, пошуку і перевірки іноземних партнерів. Слід забезпечити диверсифікацію торгових агентів (торгові дома, регіональні асоціації та ін.). По-четверте, недостатньо оперативно й ефективно діє система захисту вітчизняних товаровиробників.

Так, ємність сертифікованих потужностей (складів) по зберіганню зернових культур в Україні становить 30 млн. т. Повний обсяг зерносховищ у країні становить 56 млн. т. Сертифікуються лише ті сховища, які надають послуги зі зберігання продукції. Нині в Україні налічується близько 745 сертифікованих хлібоприймальних і хлібозаготівельних підприємств, загальна ємність зберігання яких становить 32 млн. т, що займаються зберіганням зерна, і 23 тис. несертифікованих сховищ, де підприємства зберігають зерно [6].

Забезпеченість аграріїв зерносховищами становить від 91% для дрібних господарств із земельним банком 300–1000 га до 96% для великих підприємств із земельним банком понад 10 000 га. Наявні ємності для зберігання у 90% випадків представлені підлоговими складами, і тільки великі підприємства (близько 23%) мають можливість комбінувати використання силосних і підлогових ємностей. Цей показник свідчить про досить низький ступінь механізації даної категорії зерносховищ. Можна також відмітити низьку забезпеченість сховищ цієї категорії лабораторною базою (лише 21%), сушильною технікою (42%) і ділянками для відвантаження зерна на залізничний транспорт (лише 15% підприємств мають таку можливість).

Близько 29% аграріїв залишають на зберігання у своїх зерносховищах кукурудзу, яка стала основним товаром на зерновому ринку, але вимагає специфічного підходу до післязбиральної обробки і зберігання. Передусім, такий стан справ пояснюється нездатністю невеликих сільгоспідприємств залучати значні інвестиції в будівництво сучасних високотехнологічних зерносховищ, які, крім забезпечення якості зберігання врожаю, мають досить низьку рентабельність і тривалий термін окупності.

Водночас у цьому сегменті останнім часом спостерігається підвищення активності, чому сприяє поява на ринку пропозицій від проектних компаній щодо зведення малотоннажних елеваторних комплексів спеціально для фермерських господарств із земельним банком від 3000 до 9000 га. За даними моніторингу ІА «АПК-Інформ», аграрії активніше закуповують сушильну техніку, щоб забезпечити можливість якісної післязбиральної обробки зерна, насамперед кукурудзи [7].

Парк зерновозів Державної адміністрації залізничного транспорту України становить 11 579 од. У 2011 р. обсяг перевезень зерна Укрзалізницею становив 13,7 млн. т, у тому числі 10 млн. т на експорт щороку. Нині перевантаженням зерна займаються практично всі чорноморські порти України, які мають елеватори та зернові склади. У нашій країні із 18 морських торговельних портів перевантаження експортних і транзитних зернових вантажів здійснюють в 14 акваторіях. Вітчизняні морські та річкові порти, за експертними оцінками, мають технологічні можливості переробити 33 млн. т зерна у рік. Зерноторгова інфраструктура в Україні щодо експортного перевезення потребує подальшого розвитку, оскільки при високих урожаях і обсягах експорту елеваторних потужностей у вітчизняних портах недостатньо [8, с. 6].

Висновки з проведеного дослідження. Зроблені нами узагальнення дозволяють дійти висновку, що наразі вітчизняний ринок сільськогосподарської продукції значною мірою ще залишається стихійним, оскільки характеризується повільним розвитком елементів ринкової інфраструктури, недостатньо розробленою правовою базою, не налагодженою біржовою діяльністю, браком інформаційної та комунікаційної складової організованого ринку сільськогосподарської продукції. Вважаємо, що пріоритетними напрямками підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції повинні стати: удосконалення

фінансово-економічних умов господарювання сільгосппідприємств, зокрема формування доступу до фінансових ресурсів, системи державної підтримки; підвищення ефективності агропромислового виробництва за рахунок зміцнення матеріально-технічної бази; гармонізація стандартів на продукцію сільського господарства і продовольства зі світовими, впровадження міжнародних стандартів; захист внутрішнього ринку від низькоякісного імпорту сільськогосподарської продукції.

Бібліографічний список

1. Balassa Bela Intra-industry trade and the integration of developing countries in the world economy, in: Herbert Giersch, ed., On the economics of intra-industry trade (J.C.B. Mohr, Tubingen). – 1979. – 280 p.
2. Scott L. Global competitive advantage and overall bilateral complementarity in agriculture: a statistical review / L. Scott, T. L. Vollrath. – Washington D.C., Economic Research Service, 1992. – Pp. 5-40.
3. Vollrath T. L. A theoretical evaluation of alternative trade intensity measures of revealed comparative advantage / T. L. Vollrath. – Weltwirtschaftliches, 1991. – 380 p.
4. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року / [за ред. Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка]. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2012. – 182 с.
5. Саблук П. Т. Роль державної аграрної політики у підвищенні ефективності агропромислового виробництва / П. Т. Саблук // Вісник аграрної науки. – 2006. – № 12. – С. 103-105.
6. Держсільгоспінспекція. В Україні налічується 745 сертифікованих зерносховищ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ppa.gov.ua/press_center/economic_news/40513/.
7. Купченко А. Зерносховища – слабка ланка експорту [Електронний ресурс] / А. Купченко. – Режим доступу: <http://www.agrotimes.net/zernoshovischa-slabka-lanka-eksportu.html>.
8. Битов В. П. Логістична система у сільськогосподарських підприємствах / В. П. Битов // Логістика: теорія та практика : [науковий журнал Луцького нац. техн. Ун-ту]. – 2012. – № 1 (2). – С. 4-9.

References

1. Balassa, Bela (1979), Intra-industry trade and the integration of developing countries in the world economy, in: Herbert Giersch, ed., On the economics of intra-industry trade, J.C.B. Mohr, Tubingen, 280 p.
2. Scott, L. and Vollrath, T. L. (1992), “Global competitive advantage and overall bilateral complementarity in agriculture: a statistical review”, *Economic Research Service*, Washington D.C., pp. 5-40.
3. Vollrath, T. L. (1991), Theoretical evaluation of alternative trade intensity measures of revealed comparative advantage, *Weltwirtschaftliches*, 380 p.
4. Lupenko, Yu.O. and Mesel-Veseliak, V.Ya. (2012), *Stratehichni napriamy rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy na period do 2020 roku* [Strategic directions of development of agriculture in Ukraine till 2020], NNTs “IAE”, Kyiv, Ukraine, 182 p.
5. Sabluk, P.T. (2006), “The role of the state agricultural policy to improve the efficiency of agroindustrial production”, *Visnyk ahrarnoi nauky*, no. 12, pp. 103-105.
6. Derzhshilhospinspektsia (2013), “In Ukraine there are 745 certified silos”, available at: http://ppa.gov.ua/press_center/economic_news/40513 (access date December 12, 2013).
7. Kupchenko, A. (2012), “Granary – weak link export”, available at: <http://agrotimes.net/zernoshovischa-slabka-lanka-eksportu.html>
8. Bytov, V.P. (2012), “Logistic system in agricultural enterprises”, *Lohistyka: teoria i praktyka*, no. 1 (2), pp. 4-9.

Артимонова І.В. ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Мета. Метою дослідження є визначення пріоритетних напрямів підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції в умовах глобалізації ринку та обґрунтування зовнішньоторговельних перспектив вітчизняної продовольчої продукції.

Методика дослідження. Матеріалами дослідження слугували наукові праці та періодика зарубіжних і вітчизняних вчених-економістів стосовно пропозицій підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної сільськогосподарської продукції. Основні результати дослідження були висвітлені за допомогою загальнонаукових методів, зокрема діалектичного, абстрактно-логічного, структурного аналізу, графічного, аналітичного, економіко-статистичного, методу експертних оцінок щодо пізнання економічних явищ і теоретичних засад.

Результати. У статті розглянуто альтернативний набір показників конкурентоспроможності продукції тваринництва та рослинництва. Встановлено, що формування конкурентних переваг сільськогосподарських підприємств забезпечує підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки, а отже сприяє вирішенню проблем щодо забезпечення продовольчої безпеки в умовах глобалізації. Обґрунтовані та систематизовані стримуючі чинники забезпечення конкурентних переваг вітчизняних товаровиробників. Розглянуто роль держави відносно підтримки експорту вітчизняної сільськогосподарської продукції в умовах посилення міжнародної конкуренції. Запропоновано пріоритетні напрями підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продовольчої продукції в умовах гострої конкурентної боротьби. Здійснено порівняльний аналіз індексів відносних конкурентних переваг сільськогосподарської продукції.

Наукова новизна. Запропоновані перспективні напрями розвитку зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних товаровиробників, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності аграрного виробництва і виходу вітчизняних експортерів сільськогосподарської продукції на зовнішні ринки. Висвітлено державну політику щодо підтримки експорту вітчизняної продовольчої продукції.

Практична значущість. Проаналізовано індекси відносних конкурентних переваг по окремих видах агропродовольчих продуктів, які дають можливість оцінити конкурентоспроможність вітчизняної сільськогосподарської продукції на світовому аграрному ринку. Запропоновано до запровадження нову систему вивчення та прогнозування кон'юнктури ринків, пошуку і перевірки іноземних партнерів.

Ключові слова: індекс відносних торговельних переваг, кон'юнктура ринку, конкурентні переваги, канали реалізації.

Artimonova I.V. PRIORITY AREAS OF COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL PRODUCTS

Purpose. The aim of the study is to determine the priorities of improving the competitiveness of agricultural products in a globalized market and study the prospects of domestic trade of food products.

Methodology of research. Materials research served as scientific papers and periodicals of foreign and domestic scientists of economy regarding the proposals enhance the competitiveness of domestic agricultural products. The main results of the study were highlighted by means of scientific methods, including dialectical, abstract and logical, structural analysis, graphical, analytical, economic statistics, the method of expert assessments of knowledge of economic phenomena and theoretical principles.

Findings. The article deals with an alternative set of indicators of competitiveness of livestock and crop production. It was established that the formation of competitive advantage farms enhances the competitiveness of the agricultural sector, and thus contributes to solving the problems of food security in the context of globalization. Reasonable and systematic deterrent to ensure competitive advantages of domestic producers. The role of state support for exports relative to domestic agricultural production in terms of increased international competition. A priority areas of improving the competitiveness of domestic food production in conditions of acute competition. The comparative analysis of indices of relative competitive advantage of agricultural products.

Originality. Perspective directions of foreign economic activity of domestic producers that will improve the competitiveness of agricultural production and output of domestic exporters of agricultural products to foreign markets. Deals with public policy to support exports of domestic food production.

Practical value. Analyzed indices of relative competitive advantage in certain types of agro-food products that make it possible to assess the competitiveness of domestic agricultural products on the world agricultural market. Proposed to introduce a new system of learning and forecasting market conditions, the search and inspection of foreign partners.

Key words: index of relative trade advantages, market conditions, competitive advantage, sales channels.

Артимонова И.В. ПРИОРИТЕТНЫЕ НАПРАВЛЕНИЯ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

Цель. Целью исследования является определение приоритетных направлений повышения конкурентоспособности сельскохозяйственной продукции в условиях глобализации рынка и обоснование внешнеторговых перспектив отечественной продовольственной продукции.

Методика исследования. Материалами исследования послужили научные труды и периодика зарубежных и отечественных ученых-экономистов относительно предложений повышения конкурентоспособности отечественной сельскохозяйственной продукции. Основные результаты исследования были освещены с помощью общенаучных методов, в частности диалектического, абстрактно-логического, структурного анализа, графического, аналитического, экономико-статистического, метода экспертных оценок познания экономических явлений и теоретических основ.

Результаты. В статье рассмотрен альтернативный набор показателей конкурентоспособности продукции животноводства и растениеводства. Установлено, что формирование конкурентных преимуществ сельскохозяйственных предприятий обеспечивает повышение конкурентоспособности аграрного сектора экономики, а следовательно способствует решению проблем по обеспечению продовольственной безопасности в условиях глобализации. Обоснованы и систематизированы сдерживающие факторы обеспечения конкурентных преимуществ отечественных товаропроизводителей. Рассмотрена роль государства в отношении поддержки экспорта отечественной сельскохозяйственной продукции в условиях усиления международной конкуренции. Предложены приоритетные направления повышения конкурентоспособности отечественной продовольственной продукции в условиях острой конкурентной борьбы. Осуществлен сравнительный анализ индексов относительных конкурентных преимуществ сельскохозяйственной продукции.

Научная новизна. Предложены перспективные направления развития внешнеэкономической деятельности отечественных товаропроизводителей, что будет способствовать повышению конкурентоспособности аграрного производства и выхода отечественных экспортеров сельскохозяйственной продукции на внешние рынки. Освещена государственная политика по поддержке экспорта отечественной продовольственной продукции.

Практическая значимость. Проанализированы индексы относительных конкурентных преимуществ по отдельным видам агропродовольственных продуктов, которые дают возможность оценить конкурентоспособность отечественной сельскохозяйственной продукции на мировом аграрном рынке. Предложена к внедрению новая система изучения и прогнозирования конъюнктуры рынков, поиска и проверки иностранных партнеров.

Ключевые слова: индекс относительных торговых преимуществ, конъюнктура рынка, конкурентные преимущества, каналы реализации.